

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES | RESPUBLIKA KO'P TARMOQLI ILMYIY KONFERENSIYA

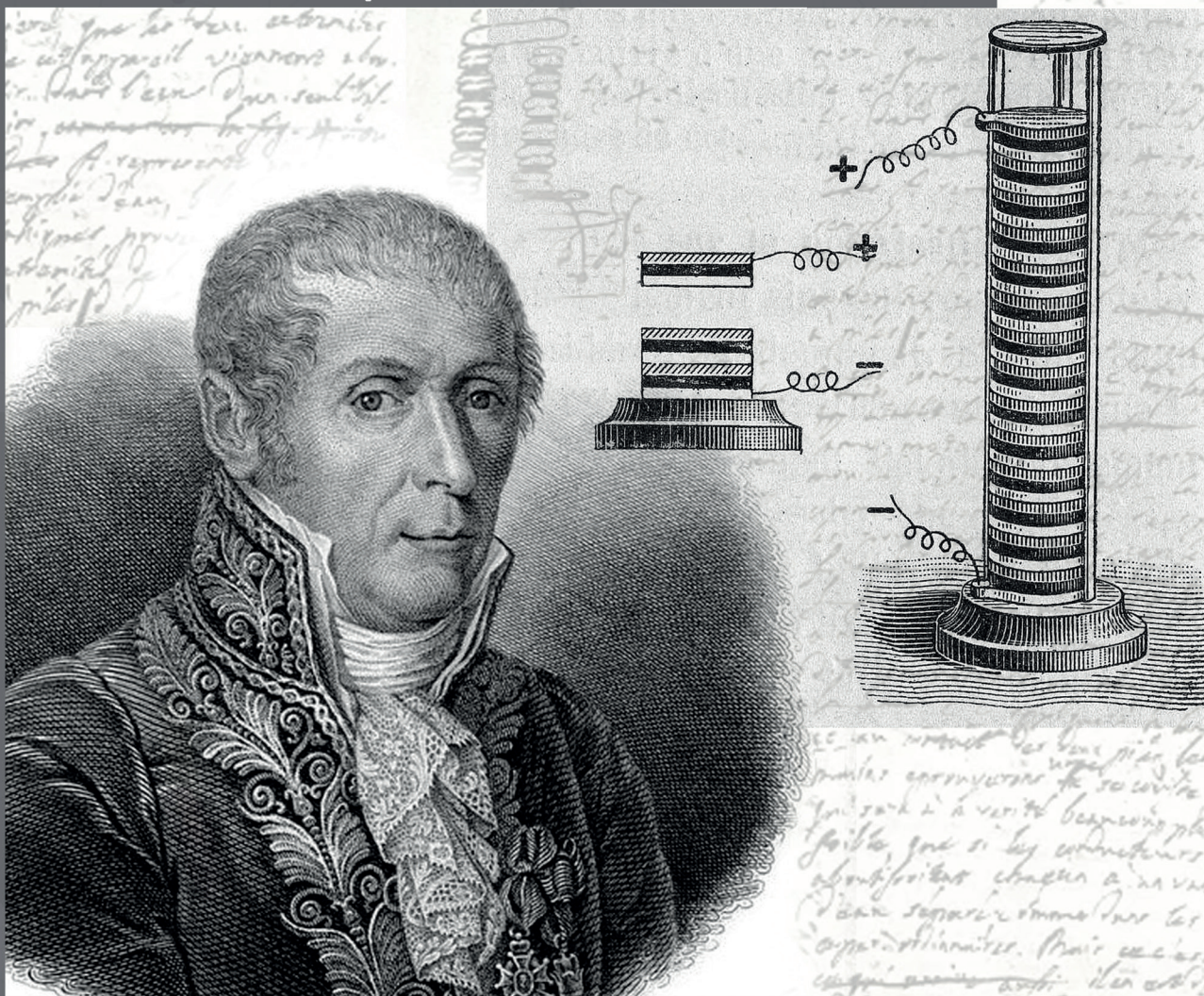
YANG O'ZBEKISTON: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

CONFERENCES.UZ

2023

DAVRIYLIGI: 2018-2023

DUNYODA BIRINCHI KASHF
ETILGAN ELEKTR BATAREYA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJY OLIY TA'LIM MUASSASALARI PROFESSOR-O'QITUVCHILARI, YOSH OLIMLAR, DOKTORANTLAR, MAGISTRANTLAR VA IQTIDORLI TALABALAR

 TOSHKENT SHAHAR, AMIR
TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.

 +998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

 WWW.TAQIQOT.UZ
WWW.CONFERENCES.UZ

 MAY
№52

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
15-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-15**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-15**

ТОШКЕНТ-2023

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 52-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 май 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Харакатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган еттита устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофиқ:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари тахтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Муҳаммадхон Ҳамидович «ТИИМСХ»

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУСИҚА ВА ҲАЁТ

1. Badelov Muxammadjon, Nizamova Xotira
“MUSIQA- SHARQ ALLOMALARI NAZDIDA”7

МУСИҚА ВА ҲАЁТ

“MUSIQA- SHARQ ALLOMALARI NAZDIDA”.

Badelov Muxammadjon, Nizamova Xotira
Guliston Davlat Universiteti “San’atshunoslik”
fakul’teti “Musiqqa ta’lim” kafedrasini,
“Xalq cholg’ulari ijrochiligi” yo’nalishi o’qituvchilari

Annotatsiya: Ushbu maqolada insonning ma’naviy va barkamol shakllanishida musiqani tutgan o’rni haqida sharq allomalari fikrlari ko’rsatilgan.

Kalit so’zlar: sharq, iste’dod, san’at maktabi, musiqqa, —musiqqa tinglash faoliyat turi.

Har bir xalqning milliy musiqqa merosi uning xis tuyg’ularini dunyo qarashini, yurak dardini ifodalab berishdek kuchga egadir. Qaysi bir xalq bo’lmasin o’zining qadimiy milliy merosini sevsa ardoqlasa o’rgansa va o’zidan boshqalarga xam o’rgatsa unday komil inson o’sha milliy musiqadan zavqlanadi va e’zozlaydi. Boshqa xalqlar singari o’zbek xalqining musiqqa merosi xam qadimiydir. Bu musiqiy merosimizda o’zbek xalqiga mos bo’lgan milliy an’analar, laparlar, xonishlar, aytishuvlar, yallalar, xalpalar, mavrigiylar, maqomlar, joylarga xos bo’lgan maxalliy uslublarda o’z aksini topgan.

O’zbekiston mustaqillikka erishgandan so’ng, barcha ijtimoiy-ma’naviy sohalarida bo’lgani kabi, musiqqa sohasida ham avval omilliy an’analarimizni, merosimizni asrab-avaylash va rivojlantirish jarayoni boshlandi. Bu hol o’tgan davrlarda erishilgan muvaffaqiyatlarni, to’plangan badiiy qadriyatlarni milliylik va umuminsoniylik nuqtai nazaridan, umumbashariy qadriyatlar ustuvorligiga asoslangan holda taraqqiy ettirish imkoniyatini yaratdi.

Inson hayotida qo’shiqning hamisha o’z o’rni, o’z vazifasi mavjudu ermakka to’qilmagan, havasga aytilmagan, bekorchilikdan eshitilmagan: qo’shiq kishilarni yashashga, kurashga chorlagan, mehnatga, muhabbatga ruhlantirgan, dardu qayg’usiga malham, baxtu quvonchiga sherik bo’lgan. Qo’shiqning xalq orzu-armonlarining ifodasi, xalq ruhiyatining ko’zgusi hisoblanishi shundan.

Insonning go’zallik tuyg’usini taraqqiy ettirmay turib, ma’naviy barkamol inson haqida gapirib bo’lmaydi. To’ki odamzod o’zini qurshab turgan tashqi olamda, o’zi yashayotgan jamiyatda, o’zi bilan muloqotda bo’layotgan kishilarda tarixan shakllangan va muayyan davrda amal qilinayotgan badiiy ijod namunalarida mujassamlashgan go’zallikni his qila olmas ekan, hech qachon ma’naviy barkamol inson darajasiga ko’tarila olmaydi.

Musiqqa anashu nozik tuyg’ularni shakllantirish va tarbiyalashning qudratli vositalaridan biridir. Shaxsni kamol toptirishda musiqqa madaniyatining o’rni va ahamiyatini ochib berish, birinchidan, inson va uning mohiyati masalasini, ikkinchidan, ma’rifatlilik ko’lamini, uchinchidan, ma’naviy kamolotda musiqqa ega bo’lgan imkoniyatlarni aniqlash demakdir.

Sharq mutafakkirlari musiqqa doir alohida risolalar yozib qoldirganlar. Ular Sharq musiqqa madaniyati va uning o’ziga xos badiiy-estetik va tarbiyaviy mohiyati haqida ajoyib fikr-mulohazalar bayon etganlar.

Musiqaning inson ma’naviyatiga ta’siri haqida so’z ketganda buyuk Sharq mutafakkiri Forobiyning eslamay iloj yo’q. Forobiy qomusiy olim bo’lish bilan birga buyuk musiqashunos ham edi. Uning musiqqa ilmi sohasidagi faoliyati faqat nazariy qarashlar bilan chegaralanib qolmasdan, amaliy ifodasini ham topgan. Forobiyning o’z davri uchun yangilik bo’lgan musiqqa asbobi yaratgani, mohir sozanda va bastakor sifatida tanilgani haqida rivoyatlar ko’p.

Forobiy o’zining — “Musiqqa haqida katta kitob” asarida musiqani uch turga ajratadi. Uning fikricha, bir xil musiqqa insonga huzur-halovat baxsh etadi, ikkinchi xili esa ehtirosni qo’zg’ab, jo’shqin qiladi va nihoyat, uchinchi xil musiqqa borki, o’yga toldiradi, fikrlashga tafakkur qilishga majbur etadi. Shunday qilib, Forobiy musiqaning rivojlanish bosqichlarini, uning inson

ruhiga u yoki bu holda ta'sir qilishini, ma'naviy oziq berib, uni yaxshi ishlarga ruhlantirishini, xursandchilik va qayg'uda odamga hamdam bo'la olishini va, nihoyat, musiqa odamni katta ishlarni amalga oshirish uchun kurashga chorlay olishini bashorat qilgan.

Forobiy musiqa ilmini keltirib chiqargan sabablar xususida yozar ekan, musiqaning axloqiy-tarbiyaviy jihatlariga diqqatni jalb etadi. —Bu ilm shu ma'noda foydaliki, —deb yozadi Forobiy — “Ixsoal-ulum”asarida – o'z muvozanatini yo'qotgan (odamlar) xulqini tartibga keltiradi, mukammallikka etmagan xulqni mukammal qiladi va muvozanatda bo'lgan (odamlar) xulqining muvozanatini saqlab turadi. Bu ilm tananing salomatligi uchun ham foydalidir, chunki tana kasal bo'lsa, ruh ham o'ladi, tana to'siqqa uchrasa, ruh ham to'siqqa uchraydi. Shuning uchun ovozlarning ta'siri bilan ruhni sog'aytirish yordamida tana sog'aytiriladi, ruh esa o'z kuchlarining tartibga solinishi va substansiyasiga moslashtirilishi orqali sog'ayadi.

Forobiy kuylarning turlari va ularning inson ruhiyatiga ta'siri haqida gapirib, ularni uch turga ajratadi: biri ko'ngilga lazzat va rohat bag'ishlaydi; boshqasi kuylar birga qo'shilib, ko'ngilni boyitadi.

Abu Ali Ibn Sino qadimgi yunon faylasuflari hamda Forobiyning musiqa to'g'risidagi ta'limotlarini chuqur o'zlashtirgan holda, musiqaning inson ma'naviyati bilan bog'liq jihatlariga ham katta e'tibor beradi. Olimning fikricha, —musiqa hayotbaxsh, oliyjanob axloqiy xususiyatlarni rivojlantiradi, uinsonga xizmat qiladi, uning intellektual va axloqiy qiyofasini shakllantiradi.

Umuman, musiqa inson tabiatini nechog'liq o'zgartirgani, insonning inson bilan o'zaro aloqasi va munosabatlari naqadar bog'liq ekanligi Ibn Sinoning — “Kitob ash-shifo” risolasining musiqa bo'limida bayon etiladi.

Demak, Sharq allomalarining musiqa va inson ma'naviyatiga doir qarashlaridan shu narsa ayon bo'ladiki, musiqa asarlari kishilarni estetik va axloqiy jihatdan tarbiyalashda beqiyos imkoniyatlarga ega.

Ma'naviy barkamol insonni shakllantirishda musiqaning ahamiyati haqida gap ketganda shuni alohida ta'kidlash joizki, musiqa asarlarining insonda go'zallik, ulug'vorlik, ko'tarinkilik, tushkunlik, g'amginlik, hazinlik, ma'yuslik singari tuyg'ularni uyg'otuvchi xususiyatlari mavjud va xuddi manashu jihatlari orqali inson ma'naviyatga ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, musiqa insonning umuman hayotga bo'lgan estetik munosabatlarini kuchaytiradi va noziklashtiradi, ayniqsa, yoshlarning iste'dodini ro'yobga chiqarish, axloqan poklanish, hayotga moslashish, biror kasb-hunar egasi sifatida ijtimoiy faollashishiga yordam beradi. Musiqa bilan chinakam oshno bo'lgan shaxsning hatto tashqi qiyofasi, hatti-harakati va muomala madaniyatida ham o'zgarish ro'y beradi.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. Mirziyoev Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. - T. : —O'zbekiston, 2017.
2. Qomus. –Toshkent. 2009, b-103

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 15-ҚИСМ

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.05.2023

Контакт редакций научных журналов. [tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of [tadqiqot.uz](http://www.tadqiqot.uz)
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000